

EEN GOEDE REIS MET SINT-JACOBUS

We vroegen ons af waarom in de Middeleeuwen Jacobus zich ontwikkelde tot schutspatroon van de landbouwers.

Jezus liep met zijn apostelen een keer door een korenveld en de apostelen plukten toen aren. Ze werden betrapt door een gerechtsdienaar en alle apostelen moesten voor straf hun hoed afgeven, behalve Jacobus, die beloofde het koren te zullen beschermen. Dit is de christelijke verklaring waarom Jacobus met een breedgerande hoed wordt afgebeeld en als patroon van het koren optreedt. Wodan, die ook beschermheer van het graan was, werd ook met een grote hoed voorgesteldⁱ. Mogelijk heeft het toe-eigeningsfenomeen hier een rol gespeeld, nl. dat de ene cultuur elementen overneemt uit een andere cultuur.

We kennen Jacobus de oudere, of major, en Jacobus de mindere, of minor. Jacobus de oudere is de zoon van Zebedeus en Maria Salomé, en is een broer van de apostel Johannes. De voornaam *Jacobus* is de vergriekste vorm van *Jacob*, afgeleid van het Hebreeuwse *ja'aqob*. '*aqeb* betekent 'hiel', zodat de naam terug slaat op 'die met zijn hand de hiel van Esau vasthield'ⁱⁱ. Jacobus was een visser en leefde aan het Meer van Gennesaret. Hij wordt meestal afgebeeld als bedevaartganger met een schelp, pelgrimstaf (die hij van Christus zou hebben ontvangen), een kalebas, een hoed, een schoudermanteltje en een reistas. Hij wordt als apostel voorgesteld op blote voeten met een schriftrol, een mes, een zwaard – waarmee hij werd onthoofd – of een winkelhaak. Jacobus is niet alleen de patroonheilige van de pelgrims maar ook van de ridders, de drogisten, de molenaars (vanwege de oogsttijd), de hoedenmakers, de schippers, de weeskinderen, de bejaardentehuizen, en hij wordt uiteraard aanroepen voor een goede oogstⁱⁱⁱ. Maar ook de bontwerkers, de kettingsmeden, de kousenmakers, de krijgers, de lastdragers, de waskaarsmakers en de wevers konden een beroep op hem doen^{iv}. Hoewel de Jacobs ladder zeer gekend is, wordt Jacobus niet door de laddermakers aanroepen. Het betreft hier om de aartsvader Jacob, die zijn broer Esau ontvluchtte.

We denken dat Jacobus een breedgerande hoed, meestal versierd met schelpen, nodig had om zich te beschermen tegen de Spaanse zon. Volgens de traditie zou hij in Spanje gepredikt hebben. Hij werd op bevel van koning Agrippa I in ca. 44 n.C. ter dood gebracht. Twee van zijn leerlingen brachten zijn stoffelijk overschot naar Spanje, waar het in de 9de eeuw werd terug gevonden omdat een ster boven een veld bleef stil staan. Deze *campus stella* ligt aan de oorsprong van de naamgeving van Santiago de Compostella. Oorspronkelijk zou de feestdag van Jacobus op 27 december zijn gevierd, maar sinds onheugelijke tijden valt zijn naamfeest op 25 juli. Het icoon van de oliemaatschappij Shell is een Sint-Jacobschelp. De symbolische achtergrond is: 'wij wensen u een goede reis'.

Hugo Lambrechts-Augustijns

ⁱ Joke en Ko Lankester, *De acht Jaarfeesten*, Antwerpen, 1998, p. 200.

ⁱⁱ Bijbels Woordenboek, Roermond en Maaseik, 1954-1957.

ⁱⁱⁱ Jo Claes, Alfons Claes en Kathy Vincke, *Sanctus. Meer dan 500 heiligen herkennen*, Leuven, 2003.

^{iv} Stijn Van der Linden, *De Heiligen*, Amsterdam en Antwerpen, 1999, p. 432.